

1 of 1 DOCUMENT

deVerdieping
Trouw
 Trouw

7 maart 2013 donderdag

Zij weten hoe we uit de crisis komen

BYLINE: Erik van Zwam

SECTION: De Verdieping; Blz. 2

LENGTH: 1867 woorden

Met ouderwets gepolder komen we er niet, stellen twintig topmensen over de economische crisis in Nederland. Zij zien een slimmere uitweg uit de malaise: de sleutel ligt bij onderwijs en innovatie.

Het kabinet is in een oude politieke reflex geschoten. Het sluiten van een akkoord met de vakbonden en het bedrijfsleven om tot economisch groei te komen, zoals het kabinet nu probeert, is een achterhaald idee. Het probleem ligt helemaal niet bij te hoge lonen of de hoge werkloosheid. Het grootste probleem ligt bij de structuur van de Nederlandse economie die te weinig innovatief en duurzaam is. Dus is zo'n 'sociaal akkoord' een doekje voor het bloeden. Een echte oplossing om uit de crisis te komen, is het niet.

Dat is de rode draad in gesprekken met zo'n twintig wetenschappers, economen, bestuurders van bedrijven en maatschappelijke organisaties, die Trouw voerde over de aanpak van de economische crisis. Het overleg tussen vakbonden, werkgevers en het kabinet komt in deze gesprekken nauwelijks voor als het gaat om het herstel van de economie. Thema's als versoepeling van het ontslagrecht, de verkorting van de duur van de werkloosheidsuitkering of het bevriezen van salarissen voor personeel van de (semi-)overheid kwamen hoegenaamd niet aan de orde.

Laten dat nu net de voorstellen zijn die deze weken over de Haagse tafels gaan. Deze week is het polderen, na enkele jaren in coma te hebben gelegen, weer terug van weggeweest. Vicepremier en minister van sociale zaken Lodewijk Asscher nodigde de vakbonden, en met name de door interne strijd verzwakte FNV, uit om mee te praten met de werkgevers over de bezui-

nigingsmaatregelen en lastenverzwaringen. Het doel is de overschrijding van de begroting binnen de 3 procent van het bbp te houden. En de economie een zetje te geven. Meepraten mag de FNV nu, maar wel binnen de voorwaarden die het kabinet-Rutte II heeft gesteld. Die komen neer op een bezuinigingsoperatie van 16 miljard euro. Vanaf 2014 komt daar nog eens 4,5 miljard bij.

De coalitie van VVD en PvdA hoopt hierdoor meer steun te krijgen voor de bezuinigingen. Het zogeheten Akkoord van Wassenaar tussen werkgevers en werknemers uit 1982 dient stilzwijgend als lichtend voorbeeld (zie kader).

Maar de kenners die Trouw sprak, vinden die opzet veel te beperkt. Een zogenoemd sociaal akkoord is niet meer van deze tijd, stellen ze. "Het kan helpen, maar we moeten er geen wonderen van verwachten", zegt Willem Vermeend, oud-minister en tegenwoordig internetondernemer. Het moet over veel meer gaan dan begrotingsdiscipline om Brussel tevreden te houden en de vakbonden aan boord te krijgen. Willen we de economie echt aan de praat krijgen, dan moet er eerst een goede analyse komen van de sterke en zwakke kanten van de Nederlandse economie. Pas dan kunnen er afspraken gemaakt worden. En dan niet alleen met de bonden en werkgevers, maar met veel meer partijen. Bedrijven, wetenschappelijke instituten, maatschappelijke ondernemingen en het onderwijs zijn allemaal gesprekspartners om tot coherente (deel-)oplossingen te komen.

Geef ons een mooi economisch vergezicht op het toekomstige Nederland, stellen de geïnterviewden. Voorlopig missen ze die visie bij het kabinet. Jawel, er wordt veel bezuinigd. Ook de lasten worden verzaard. Zo wordt er begrotingsevenwicht gezocht. Maar er wordt weinig of niet geïnvesteerd in de economie. Zorg, infrastructuur, scholing en innovatie schreeuwen om aandacht.

Zoals Jan Megelers, de bestuursvoorzitter van onderzoeksinstituut TNO het formuleert: "Nederland moet een plan hebben waar de industrie moet staan in 2050". Herman Wijffels, oud-topman van de Rabobank en nu hoogleraar duurzaamheid en maatschappelijke

verandering: "We hebben in Nederland behoefte aan een nieuw sociaal contract. Daarin leggen we vast in welke richting de Nederlandse samenleving zich verder moet ontwikkelen."

In alle gesprekken noemen de kenners innovatie als de crux om de economie er weer bovenop te krijgen. Vaak in combinatie met duurzaamheid. Innovatieagenda, innovatiefonds, innovatiesubsidies, een innovatiebank en innovatieve motoren, komen steeds weer voorbij.

Nederland moet zich vernieuwen en dat gebeurt niet langs de oude lijnen, zoals ooit met dat veel geprezen Akkoord van Wassenaar uit de vorige eeuw. Onze economie is inmiddels vele malen complexer en verknoot geraakt met een wereldeconomie, waarin Europa geen zwaartepunt meer vormt. De wereldbevolking groeit enorm, grondstoffen raken uitgeput, het klimaat zorgt voor geldvretende problemen en in de nieuwe economieën staan opkomende middenklassen klaar om mee te profiteren van de welvaart. Nederland rustte ondertussen te veel op zijn lauweren. Wat de geïnterviewden missen, is een nieuwe oriëntatie voor onze economie in deze zeer competitieve wereld.

Wat zijn dan de sectoren waarin Nederland zich kan vernieuwen? De geïnterviewden noemen met name de agrarische sector en het waterbeheer. Ook kan Nederland flink scoren bij het zoeken naar duurzame oplossingen voor de toenemende schaarste in de wereld. Daarin moet Nederland wereldtop worden, blijven en in investeren.

Adjiedj Bakas, trendwatcher, vat het bondig samen. "Wereldwijd hebben klimaatverandering, tekorten aan grondstoffen en energie een mega-impact. Er worden honderden miljarden euro's aan oplossingen besteed. Dus stap in die innovatieve business als Nederland-kennisland. Investeer en innoveer in het watermanagement. Nederland heeft daarin al een zeer goede reputatie. Zet er op in."

Roger van Boxtel, voorzitter van de raad van bestuur van zorgverzekeraar Menzis en Eerste Kamerlid: "In dit land barst het van de kennis, kunde en kwaliteit. We hebben al veel mooie voorbeelden van bedrijven die de steven hebben gewend richting duurzaamheid zoals AkzoNobel, DSM en Unilever. De overheid ijlt na."

Niet verwonderlijk maar helder is de mening van Louise O. Fresco, hoogleraar duurzame ontwikkeling in internationaal perspectief: "We hebben in Nederland een paar sectoren waar wij heel goed in zijn. De landbouw- en voedselsector is er een van. De milieusector is een andere. Wij weten hoe wij dat duurzaam moeten doen." Haar advies: investeer in deze sectoren als kabinet.

De deskundigen zien al deze oplossing niet terug in het huidige overleg tussen kabinet, vakbonden en werkgevers. Henk **Volberda**, hoogleraar strategisch

management en ondernemingsbeleid vat het kernachtig samen. "Laat het idee los dat sociaal overleg alleen maar over loon en cao's moet gaan. Dat is verouderd. Het moet over duurzame inzetbaarheid gaan."

â ¶

Doekle Terpstra, collegevoorzitter van InHolland: "De oplossing zit 'm dus niet in één ding. De aanpassing van de WW of iets dergelijks is symptoombestrijding."

Hoe kan zo'n economisch vergezicht voor Nederland er uit gaan zien? De deskundigen zien de sleutel hiervan in een duurzame innovatie-agenda voor de lange termijn. Aan de hand hiervan moet al het topeverleg plaatsvinden. Nu zetten de bezuinigingen en de werkloosheidsproblemen de toon voor het overleg.

Lichtend voorbeeld is daarbij de Energiewende die Duitsland heeft ingezet. Het land zwoer kernenergie af en investeert nu massaal in duurzame energie. Economisch legt het de Duitsers geen windeieren. Van Boxtel ziet hier grote mogelijkheden voor Nederland. Wijffels pleit daarom ook voor een 'energietransitie' in Nederland, als onderdeel van een bredere economische vernieuwing.

Rob van Gijssel, de Eindhovense burgemeester van de sterkste economische zone in Nederland, stelt het zo. "Het is noodzakelijk om vernieuwende oplossingen te vinden voor het betaalbaar houden van de zorg, een duurzame decentrale energiehuishouding, schone mobiliteit en voedselveiligheid."

Wat vraagt zo'n wending van dit kabinet? Daarover zijn de geïnterviewden eensgezind. Ruben Wegman, de topman van het beursgenoteerde bedrijf Nedap is helder: "Wat de politiek moet doen, is een rechte koers varen, dat wekt vertrouwen. Nu zie je dat er wel beslissingen worden genomen, maar vervolgens wordt er weer aan gemorreld en ontstaan er nieuwe onduidelijkheden." Het is een breed gedragen gevoel: de coalitie zwabbert en is meer met zichzelf bezig dan met het ontwikkelen en voeren van een consistent economisch beleid.

Een belangrijke voorwaarde om tot een innovatieve duurzame kenniseconomie te komen, is onderwijs, scholing en bijscholing. We zitten volgens hoogleraar Henk **Volberda** met een 'innovatieparadox'. We zijn in Nederland hoogopgeleid, maar kunnen die kennis onvoldoende omzetten in vernieuwende krachten. "Op onze arbeidsmarkt weten we talent te weinig te mobiliseren."

"In India studeren per jaar 100.000 ingenieurs af van het niveau TU Delft", zegt Van Boxtel. "Het duurt natuurlijk niet lang of ze zijn ons voorbij."

We leiden in Nederland te weinig technici en bèta-studenten op. Burgemeester Van Gijssel is duidelijk: "Nederland moet investeren in kennis, het is de motor

van de economie. De helft van de economisch groei komt daar vandaan."

Bovendien blijft een oude ziekte Nederland parten spelen en dat is de aansluiting tussen het onderwijs en het bedrijfsleven. Zo missen afgestudeerden en werklozen met een achterhaalde of tekortschietende opleiding nu te vaak een baan in het bedrijfsleven.

Sywert van Lienden van het jongerenplatform G500 ziet het meeste in het permanent opleiden van werkenden, bijscholing van jong tot oud. Dat mag en moet wat kosten.

"Een WW-uitkering is een dure zaak, permanente scholing is uiteindelijk veel goedkoper en zorgt ervoor dat iemand altijd geschikt is voor de arbeidsmarkt." Deze scholing zou ideaal gezien moeten aansluiten bij de innovatie-agenda voor de toekomst.

Eensgezind zijn de deskundigen over een andere randvoorwaarde van een Nederlandse kenniseconomie: toponderzoek. Op topuniversiteiten, die er nu nog te weinig zijn, en in het bedrijfsleven, in de vorm van investeringen in research en development. Alleen zo blijft Nederland zich vernieuwen.

Paul Schnabel, oud-directeur van het Sociaal Cultureel Planbureau memoreert dat we slechts 1,6 procent van het bbp aan onderzoek uitgeven. "Dat moet minstens 3, maar liefst 4 procent zijn om een echt leidende economische positie te kunnen behouden. Zo'n investering zie je op de langere termijn dubbel en dwars terug." Politieke activist Van Lienden vindt dat de overheid hiervoor een gunstig fiscaal klimaat moet scheppen om innovatief onderzoek te stimuleren.

Natuurlijk zijn we er dan nog lang niet. De huizenmarkt moet vlot worden getrokken, de bouw op gang worden gebracht, de infrastructuur kan veel beter, met pensioenfondsen moet anders worden omgegaan en de banken moeten weer lenen aan het midden- en kleinbedrijf. Maar de kern, zoals hierboven geschetst, is helder en volgens de geïnterviewden de enige weg tot werkelijk economisch herstel.

Een simpele 2.0-versie van het Akkoord van Wassenaar zal niet meer voldoende zijn.

Met medewerking van: Laura van Baars, Esther Bijlo, Jelle Brandsma, Lidwien Dobber, Jan Kleinnijenhuis, Dorien Pels en Christoph Schmidt.

'Wereldwijd hebben klimaatverandering, tekorten aan grondstoffen een mega-impact. Er worden honderden miljarden aan oplossingen besteed. Dus stap in die business.'

'In India studeren per jaar 100.000 ingenieurs af van het niveau TU Delft. Het duurt natuurlijk niet lang of ze zijn ons voorbij.'

LOAD-DATE: 6 March 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

GRAPHIC: illustraties bureau censuur

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: Trouw